

Bicanic, I., & Korver, R. (2020).

Dicht bij huis: hoe steun je een kind na seksueel misbruik?

Amsterdam: De Arbeiderspers.

Dagmar Stockman

**Dichtbij huis:
Een must-read voor ouders van kinderen die seksueel misbruikt werden**

Seksueel kindermisbruik is een vaak voorkomend probleem in alle lagen van de bevolking. In Nederland rapporteert maar liefst 20% van de meisjes en 5% van de jongens tussen de 12 en 25 jaar geslachtsgemeenschap tegen zijn of haar zin (Dukers-Muijters et al., 2015). Belgisch onderzoek toont aan dat meer dan 20% van de meisjes en meer dan 10% van de jongens voor de leeftijd van 18 jaar seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals ongewenst aangeraakt worden, gedwongen worden om naakt te zijn of verkrachting, meemaakt (Hellemans & Buysse, 2013). Seksueel kindermisbruik kan verregaande gevolgen hebben voor de ontwikkeling en het verdere leven van een kind. En kindermisbruik treft niet enkel het kind, maar ook diens omgeving. Dit laatste wordt echter vaak vergeten. *Dicht bij huis* vult dit hiaat in onderzoek en praktijk op.

Doel en opbouw

De auteurs Iva Bicanic en Richard Korver zijn respectievelijk klinisch psychologe, onderzoekster en hoofd van het Landelijk Psychotraumacentrum en het Centrum Seksueel Geweld in Nederland, en advocaat gespecialiseerd in zedenzaken en voorzitter van de Stichting Landelijk Advocaten Netwerk Gewelds- en Zedenslachtoffers. Marlies Kieft, journaliste, woonde de gesprekken tussen Bicanic en Korver bij en hielp hen, als coauteur, hun jarenlange ervaring in boekvorm te gieten.

Het doel van het boek is om ouders en anderen die een kind kennen dat misbruikt is de weg te wijzen met betrekking tot de psychologische en juridische aspecten die hierbij spelen. In het boek wordt regelmatig verwezen naar 'de ouders' en 'jouw kind' waardoor het boek zich toch vooral lijkt te richten op ouders van een kind dat misbruikt werd. Praktijk en onderzoek vullen elkaar aan in een eenvoudig te begrijpen tekst zonder afbreuk te doen aan de complexiteit van seksueel kindermisbruik.

Theoretische stukken worden afgewisseld met fragmenten uit de conversatie tussen Bicanic en Korver, waardoor de lezer zich soms als het ware aan hun gesprekstafel waant. Het is duidelijk dat Bicanic vanuit haar achtergrond in de hulpverlening en Korver vanuit zijn juridisch perspectief soms verschillende interesses en meningen hebben. Maar er is een diep respect voor elkaars werk en ze zitten op dezelfde golflengte. Theorie en gespreksfragmenten worden aangevuld met korte maar pakkende casussen uit hun praktijk. Dit zorgt ervoor dat de eerder theoretische beschouwingen beter te begrijpen zijn. Het boek bestaat uit elf hoofdstukken. Ieder hoofdstuk start met een sprekende quote, waardoor je in één oogopslag voelt waarover het écht gaat. Aan het einde van ieder hoofdstuk

wordt er afgesloten met een korte samenvatting; handig bij het terugbladeren om even wat op te frissen.

(H)erkenning

Het boek kan een (h)erkennend en normaliserend effect teweegbrengen bij ouders en de ruimere omgeving. Wie geconfronteerd wordt met seksueel misbruik in zijn/haar omgeving kan zich volledig overweldigd voelen waardoor hij/zij niet weet wat normaal is om te denken, voelen of doen in een dergelijke situatie. Een hele rits mogelijke reacties van zowel het kind, de ouders als van de omgeving op het misbruik en op de onthulling ervan passeren de revue. Mogelijke achterliggende en vaak goedbedoelde motieven, onbedoelde negatieve effecten van deze reacties worden besproken. Omdat velen zich hierin zullen herkennen, kan dit verlichting en opluchting bieden voor mensen in een dergelijke situatie. Helpende, alternatieve reacties om met het misbruik om te gaan worden voorzichtig aangereikt, zonder oordeel. Deze en soortgelijke handreikingen worden in het boek meerdere malen herhaald. Dit stoort echter niet, want op deze wijze wordt duidelijk gemaakt dat de meerderheid van de reacties op de onthulling goedbedoeld en normaal is, maar daarom niet altijd even helpend.

Wisselende perspectieven

Het boek behandelt wisselende perspectieven waardoor je je als lezer grondig kan inleven in alle partijen die betrokken zijn. Zo is er aandacht voor het perspectief van zowel de ouders als het kind na het meemaken van verschillende vormen van seksueel misbruik, maar ook voor hoe seksueel misbruik mogelijk gepercipieerd wordt door de omgeving en de ruimere maatschappij. Hierbij worden telkens een hele reeks aan mogelijke reacties opgesomd met hun onderliggende motieven. Waar mogelijk wordt dit gedaan op een cultuursensitieve wijze door het beschrijven van mogelijke culturele verschillen in reacties van kinderen, ouders en hun omgeving. Ook perspectieven van professionals uit de juridische wereld en hulpverleners kregen een plek in dit boek. De taken van verschillende juridische professionals en mogelijke therapieën die aangeboden worden door ervaren hulpverleners worden besproken. Door enkele misvattingen over plegers de wereld uit te helpen wordt ook het perspectief van de pleger geïncorporeerd in dit boek. Door het beschrijven van deze verschillende perspectieven krijgt de lezer een breder begrip van alles wat seksueel misbruik teweeg kan brengen bij de betrokkenen en hoe men hiermee kan omgaan.

Complex vakjargon

De hoofdstukken rond het juridische proces en de hulpverlening kunnen veel duidelijkheid scheppen voor ouders die vragen hebben rond het al dan niet neerleggen van een klacht, ouders die al verder zitten in het juridische proces of ouders die op zoek zijn naar een geschikte therapievorm voor zichzelf of hun kind. Wanneer men de doelgroep voor ogen houdt, lijken deze hoofdstukken echter nogal wat complex vakjargon te bevatten dat niet altijd even eenvoudig wordt uitgelegd. In de uiteenzetting over het verloop van het juridisch proces worden alle te doorlopen stappen van het juridische proces

beschreven, maar het gebruik van juridische termen en de veelheid aan informatie in dit hoofdstuk maken het mogelijk moeilijk behapbaar voor mensen zonder juridische achtergrond. Toch worden heel wat misverstanden uit de wereld geholpen en wordt aangezet tot grondig nadenken over het al dan niet doen van aangifte. Het hoofdstuk over therapie start met een beschrijving van mogelijke traumareacties en wat seksueel misbruik teweeg kan brengen. Hier wordt een hele reeks psychische stoornissen beschreven, soms zonder uitleg of context, wat mogelijk een beangstigend effect kan hebben op ouders van een kind dat seksueel misbruikt werd. Het hoofdstuk eindigt met een overzicht van verschillende evidence-based therapieën waarvan de werkwijze op een korte maar duidelijke wijze verhelderd wordt.

Nederland versus België

Het boek werd geschreven door Nederlandse auteurs met kennis en ervaring in het Nederlandse juridische en hulpverleningslandschap. Hoewel het juridische proces in Nederland grote overeenkomsten heeft met het Belgische juridische proces, zijn er toch een aantal kleine maar niet onbelangrijke verschillen. Zo lijken de voorwaarden voor een audiovisueel verhoor in België minder streng dan deze in Nederland. In Nederland worden enkel kinderen onder de 12 jaar audiovisueel verhoord, terwijl dit in België in principe voor alle minderjarigen kan. Een ander essentieel verschil is de rol die het spreekrecht toebedeeld krijgt. Waar in Nederland het spreekrecht dient voor slachtoffers om zich uit te spreken over de impact van het misdrijf op hun leven, de bewijzen en de gewenste strafmaat, kunnen slachtoffers in België enkel iets kwijt over de impact van het misdrijf. Belgische slachtoffers die zich officieel burgerlijke partij stellen kunnen daarbovenop nog iets zeggen over de grootte van de schadevergoeding. De bewijzen en de strafmaat blijven daarentegen een zaak tussen de pleger en de maatschappij. Deze verschillen kunnen voor Belgische slachtoffers meespelen in de beslissing om al dan niet klacht in te dienen. Ook het hulpverleningsluik werd geschreven vanuit een Nederlands perspectief waarbij enkel aandacht is voor Nederlandse hulpverleningsinstanties die niet veelzeggend zijn voor een Belgisch publiek.

Conclusie

Dicht bij huis is een boek dat onder meer leed, verdriet, schuldgevoelens, machteloosheid en woede beschrijft. Maar de lezer vindt er ook veel (h)erkenning, moed en hoop in terug. Dit hoopgevend boek is een grote meerwaarde voor de bestaande literatuur. Het werd overwegend in begrijpelijke taal geschreven en biedt (h)erkenning voor ouders van kinderen die misbruikt werden. Wanneer het gaat om het juridische proces en de hulpverlening, zou een Belgisch perspectief en een minder complex jargon mogelijk een meerwaarde kunnen bieden voor de lezer. Bicanic en Korver schrijven in hun nawoord dat ze zich onvoorwaardelijk inzetten tegen kindermisbruik. En dat is te merken. Ze voegen hieraan toe dat ze in de praktijk soms geconfronteerd worden met gevoelens van machteloosheid. Hun aanhoudende inzet beschouwen ze als een vorm van coping om met die machteloosheid om te gaan. Dit boek is het hoopgevende resultaat van deze coping ten gerieve van ouders van seksueel misbruikte kinderen. Een sprekende metafoor die de auteurs in het boek gebruiken over het leven met

seksueel misbruik toont de functie die dit boek kan hebben voor ouders: het boek wordt liefst niet zonder nadenken gesloten, maar het kan ook niet zomaar open blijven liggen; leg het boek op de boekenplank, bij de andere boeken die deel uitmaken van je leven.

Literatuur

- Dukers-Muijters, N.H., Somers, C., De Graaf, H., Meijer, S., & Hoebe, C.J. (2015). Prevalence of non-volitional sex types and associated factors: A national sample of young people. *PloS ONE*, 10. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0132847>
- Hellemans, S., & Buysse, A. (2013). Seksueel grensoverschrijdend gedrag. In A. Buysse, M. Caen, A. Dewaele, P. Enzlin, J. Lievens, G. T'Sjoen, . . . H. Vermeersch (Red.), *Sexpert: seksuele gezondheid in Vlaanderen* (pp. 217-240). Gent: Academia Press. Geraadpleegd via <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:001955345>

Personalia

Dagmar Stockman, klinisch psychologe, doctoraatsstudent en assistent verbonden aan het Family Lab, vakgroep Experimenteel-Klinische en Gezondheidspsychologie, Universiteit Gent.

E-mail: Dagmar.Stockman@UGent.be